

רשומות

הצעות חוק

הכנסת

10 באוקטובר 2007

175

כ"ח בתשרי התשס"ח

עמוד

10	הצעת חוק האזרחות (תיקון מס' 9) (סמכות לביטול אזרחות), התשס"ח-2007
12	הצעת חוק הבטחת הכנסה (תיקון מס' 31) (הגדלת שיעור הניכוי לצורך חישוב גמלה), התשס"ח-2007

הצעת חוק האזרחות (תיקון מס' 9) (סמכות לביטול אזרחות), התשס"ח-2007*

החלפת סעיף 11. בחוק האזרחות, התשי"ב-1952, במקום סעיף 11 יבוא:

"ביטול אזרחות 11. (א) בית המשפט לעניינים מינהליים (בסעיף זה - בית המשפט), רשאי, לבקשת שר הפנים, לבטל את אזרחותו הישראלית של אדם אם התקיים אחד מאלה:

(1) האזרחות נרכשה על יסוד פרטים כוזבים;

(2) אותו אדם עשה מעשה שיש בו משום הפרת אמונים למדינת ישראל, ובלבד שעקב ביטול האזרחות הישראלית לא ייוותר אותו אדם חסר כל אזרחות; לעניין פסקה זו, חוקה על מי שיושב דרך קבע מחוץ לישראל כי לא ייוותר חסר כל אזרחות; בפסקה זו, "הפרת אמונים למדינת ישראל" - לרבות רכישת אזרחות של מדינה מהמדינות המנויות בסעיף 2 לחוק למניעת הסתננות (עבירות ושיפוט), התשי"ד-1954², וכן רכישת זכות לישיבת קבע במדינה כאמור.

(ב) לא תוגש בקשה לפי סעיף קטן (א) אלא בהסכמתו בכתב של היועץ המשפטי לממשלה.

ד ב ר י ה ס ב ר

(עבירות ושיפוט), תשי"ד-1954, או רכש את אזרחותו, יראהו כמי שוותר על אזרחותו הישראלית והיא תבטל מיום יציאתו מישראל; ביטול אזרחותו הישראלית של אדם לפי סעיף קטן זה, מבטל גם את אזרחותו הישראלית של ילדו הקטין שאיננו תושב ישראל.

(ב) שר הפנים רשאי לבטל את אזרחותו הישראלית של אדם אשר עשה מעשה שיש בו משום הפרת אמונים למדינת ישראל.

(ג) שר הפנים רשאי לבטל את אזרחותו הישראלית של אדם אם הוכח להנחת דעתו שהאזרחות נרכשה על יסוד פרטים כוזבים, ורשאי השר לקבוע שביטול האזרחות יחול גם על ילדו הקטין של אותו אדם.

(ד) ביטול אזרחות ישראלית לפי סעיפים קטנים (ב) או (ג) ייעשה במתן הודעה מאת שר הפנים ומדיום שקבע השר בהודעה.

לפי הסעיף, יש שלושה מצבים שבהם עשויה להתבטל אזרחותו של אזרח ישראלי:

- אזרח ישראלי שיצא שלא כדין לאחת המדינות המנויות בסעיף 2 לחוק למניעת הסתננות (עבירות ושיפוט), התשי"ד-1954 (להלן - חוק למניעת הסתננות), או רכש את אזרחותה. במצב כזה, רואים את אותו אדם כמי שוותר על

הצעת החוק המתפרסמת בזה נועדה להסדיר את סוגיית ביטול אזרחותו של אזרח ישראלי. מקובל לראות בזכות לאזרחות זכות יסוד ואחת הזכויות הבסיסיות של האדם, הן במשפט הישראלי והן במשפט הבין-לאומי ההסכמי (לעניין מעמד הזכות בישראל ראו בג"ץ 2757/96 אלראי נ' שר הפנים, פ"ד נ(2) 22, 18; וכן בג"ץ 1227/98 מלבסקי נ' שר הפנים, פ"ד נ(4) 690; בג"ץ 3648/97 סטנקו נ' שר הפנים, פ"ד נ(2) 728). סעיף 15 להכרזה לכל באי עולם בדבר זכויות האדם (1948) קובע כי כל אדם זכאי לאזרחות, וכי אין לשלול אזרחות זו באופן שרירותי. ביטול אזרחות הוא צעד קיצוני הפוגע בחירותו של אדם ובזכותו להתקיים בביטחון ובכבוד במסגרת משפחתו, ביתו ואדמתו. בבג"ץ 1712/00 אורבנביץ' נ' משרד הפנים, מינהל האוכלוסין, פ"ד נ(2) 951, נקבע כי "אזרחות מעניקה זכויות וחובות מן המעלה הראשונה, ולפיכך הענקתה, או שלילתה, צריכה להיעשות לאחר בירור עובדתי ולאחר שיקול-דעת ראויים" (בעמ' 957). אף על פי כן, הסמכות לשלול זכות בסיסית זו נתונה כיום במשפט הישראלי בידי שר הפנים מיניסטרטיואלי - שר הפנים ובית המשפט רשאי לבקר רק את אופן הפעלת הסמכות ואת סבירותה.

סעיף 11 לחוק האזרחות, התשי"ב-1952 (להלן - החוק), שעניינו ביטול אזרחות, קובע:

"(א) אזרח ישראלי שיצא מישראל שלא כדין לאחת מהמדינות הנזכרות בסעיף 2 לחוק למניעת הסתננות

* הצעת חוק מס' 1708/17: הועברה לוועדה ביום כ' בטבת התשס"ז (10 בינואר 2007).

1 ס"ח התשי"ב, עמ' 146; התשס"ד, עמ' 521.

2 ס"ח התשי"ד, עמ' 160.

(ג) בהליכים לפי סעיף זה יתקיים הדיון בפני האורח שעניינו נדון, אלא אם כן הוזמן כדן ולא התייצב במועד שנקבע ואם סבר בית המשפט שלא יהיה בקיום הדיון שלא בפניו משום עיוות דין.

(ד) בהליכים לפי סעיף זה רשאי בית המשפט לסטות מדיני הראיות, ולקבל ראיות שלא בנוכחות האורח שעניינו נדון או בא כוחו או בלי לגלותן להם.

(ה) החליט בית המשפט לבטל את אזורחותו הישראלית של אדם, תבוטל האזורחות מהיום שלא ניתן עוד לערער על פסק הדין, או ממועד מאוחר יותר שקבע בית המשפט, ורשאי בית המשפט לקבוע שביטול האזורחות יחול גם על ילדו הקטין של אותו אדם שאיננו תושב ישראל או שחדל להיות תושב ישראל לאחר ביטול אזורחות הוראה.

(ו) שר המשפטים רשאי לקבוע בתקנות סדרי דין לעניין הליכים לפי סעיף זה.

(ז) שר הפנים ימנה ועדה, בראשות שופט בדימוס או מי שכשיר להתמנות לשופט בית משפט שלום, אשר תיעץ לו לעניין הגשת בקשות לפי סעיף זה.

ד ב ר י ה ס ב ר

מהמדינות המנויות בסעיף 2א לחוק למניעת הסתננות. כמו כן מוצע כי בשני המצבים האחרים – אזורחות שנרכשה על יסוד פרטים כוזבים והפרת אמונים למדינת ישראל, יהיה בית המשפט כאמור מוסמך להורות על ביטול האזורחות, על פי בקשתו של שר הפנים. מסגרת נוספת אשר תמנע שימוש לרעה בהליך תהיה הצורך בהסכמתו של היועץ המשפטי לממשלה לפנייה אל בית המשפט.

עוד מוצע לקבוע כי רכישת אזורחות או רכישת זכות לישיבת קבע באחת המדינות המנויות בסעיף 2א לחוק למניעת הסתננות תיחשב למעשה של הפרת אמונים למדינת ישראל שיהיה עליה לביטול האזורחות. ביטול האזורחות עקב מעשה של הפרת אמונים יתאפשר רק אם האדם שאזורחותו הישראלית תבוטל לא ייוותר חסר אזורחות עקב כך. עם זאת, יראו במי שיושב דרך קבע מחוץ לישראל כמי שלא ייוותר חסר אזורחות.

בהליכים כמוצע בהצעת החוק יהיה בית המשפט רשאי לסטות מדיני הראיות וכן לקבל ראיות במעמד צד אחד, אולם כדי להבטיח הליך ראוי והוגן וכן את זכות הטיעון של האורח שזכות חשובה ובסיסית שלו עלולה להישלל, ככלל, לא יתקיימו, דיונים שלא בנוכחותו.

לבסוף, מוצע לעגן בחוק את הנהוג הקיים היום, שלפיו שר הפנים ממנה ועדה המייעצת לו בענייני ביטול אזורחות. בראש ועדה זו יעמוד שופט בדימוס או אדם הכשיר להתמנות לשופט בית משפט שלום.

חבר הכנסת גלעד ארדן

אזורחותו הישראלית (עם זאת, בבג"ץ 2934/07 שורת הדין - Israel Law Center נ' יושבת ראש הכנסת ואח' (ניתן ביום 16.9.2007), נקבע כי הוראה זו אינה מביאה לביטול האזורחות מאליה במקרה של יציאה שלא כדן למדינת אויב, וכי לשם ביטול האזורחות נדרש אישורו של שר הפנים).

- הפרת אמונים למדינת ישראל, או רכישת אזורחות על יסוד פרטים כוזבים – בשני מצבים אלה ניתנת לשר הפנים סמכות לביטול האזורחות.

למעשה, בשל הבעייתיות הרבה בסעיף במתכונתו הנוכחית, לא הפעיל שר הפנים את הסמכות לביטול האזורחות אלא במקרים בודדים. הצעת חוק זו מבקשת ליתן בידי המדינה כלי יעיל, המבוסס על מנגנון ראוי של איזונים ובלמים, שיאפשר את ביטול אזורחותו של אדם אם השיגה על יסוד פרטים כוזבים או הפר אמונים למדינה, למשל אם היה מעורב באופן פעיל במעשה טרור נגד המדינה.

שלילתה של זכות חשובה מעין זו, ראוי כי תיעשה בהליך שיפוטי ולא כמהלך מינהלי (ע' גרוס, מאבקה של דמוקרטיה בטרור: היבטים משפטיים ומוסריים, עמ' 356 (2004)), ועל כן עיקרה של הצעת חוק זו הוא העברת הסמכות לביטול אזורחות לבית המשפט לעניינים מינהליים, לפי בקשת שר הפנים ובהסכמת היועץ המשפטי לממשלה.

מוצע להחליף את סעיף 11 לחוק ולבטל את חוקת הוויתור על האזורחות בשל יציאה שלא כדן למדינה